

Od »Virov« bi bilo vredno omeniti še naslednje članke: Edwin Hoernle: Osnovna vprašanja delavske vzgoje, str. 123—136, Max Adler: Naloge marksistične delavske izobrazbe, str. 80—93, Delavci in kultura, str. 224—227, Viktor Adler: Klerikalizem in šola, str. 227—230, Max Adler: Razredni boj in vzgoja, str. 315—318, Otto Glöckel: Avtobiografija, Njegovo življenjsko delo: dunajska šolska reforma, str. 324—330, Prva avstrijska delavsko izobraževalna konferenca, str. 440—449, Delavska kultura, str. 449—451, Učni načrti in predavatelji dunajske strankine šole 1924—1932, str. 490—493.

Delo je kvalitetno in ga je vredno vzeti v roke.

I v a n k a Z a j c - C i z e l j

Slovenski študenti v boju za narodno in socialno osvoboditev; I. del (1919—1941). Fotografski zbornik. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja, 1987, 353 strani.

Po velikih naporih uredniškega odbora (dr. Marjan Britovšek, predsednik, in člani Ana Benedetič, dr. Ludvik Čarni, Vlasto Kopač, Ivan Kreft, dr. Vekoslav Kremenšek, Ludvik Olas in dr. Vanek Šiftar) smo Slovenci dobili fotografski zbornik, ki predstavlja pomemben del naše sodobne zgodovine. »Študentsko gibanje, ki ga prikazuje Zbornik, je bilo del velikega demokratičnega gibanja, ki se ni omejevalo samo na komuniste, ampak so ga tvorile vse napredne demokratične sile delavstva in inteligence. Obseg tega demokratičnega gibanja je zagotavljal revolucionarnost širokega študentskega zaledja in pripravo slovenskih študentov za usodne trenutke fašistične okupacije in osvobodilnega boja«, je v uvodu zapisal rektor prof. dr. Ivan Kristan.

O srednji del zbornika — s fotografijami, besedilom in drugimi fotografskimi dokumenti — ilustrira dogajanje na ljubljanski univerzi od njene ustanovitve leta 1919 do zloma stare Jugoslavije v aprilu 1941. Poseben poudarek je dan obdobju tridesetih let, ko so napredni študentje pod vplivom ilegalne komunistične partije in njenih članov na univerzi spodbujali akcije, povezane z ljudskofrontnim gibanjem. Tako se je oblikovala in uveljavila študentska levica, ki je v nasprotju s katoliškimi in liberalnim političnim taborom dobivala vsebolj razredno naravo in je kasneje med NOB odigrala pomembno vlogo v boju za narodno in socialno osvoboditev.

Izredno pomembno in pohvalno je, da se je uredniški odbor odločil prikazati v Zborniku tudi dejavnost slovenskih študentov izven ljubljanske univerze, tistih, ki so študirali na univerzah v Zagrebu, v Beogradu, na Dunaju, v Gradcu, v Innsbrucku in drugje, slovenskih študentov s Tržaškega, z Goriškega in iz Beneške Slovenije, Rezije in Kanalske doline ter Slovenskega Porabja. Tako zajema Zbornik celoten slovenski kulturni prostor, v katerem je seveda narodno in revolucionarno osveščanje glede na zgodovinske okoliščine potekalo različno, vendarle s tem opravičuje tudi svoj naslov — »Slovenski študenti v boju za narodno in socialno osvoboditev«.

A v g u s t L e š n i k

Jože Mlinarič: Župnije na slovenskem Štajerskem v vizitacijskih zapisnikih arhidiakonata med Dravo in Muro 1656—1774. Ljubljana: Inštitut za zgodovino Cerkve, 1987, 463 strani. (Acta Ecclesiastica Sloveniae; 9)

Deveti zvezek AES je v celoti zapolnil dr. Jože Mlinarič z objavo vizitacijskih zapisnikov arhidiakonata med Dravo in Muro v letih 1657—1660, 1760—1764 in 1773—1774, zapisnika arhidiakonatske sinode istega področja 1739 ter vizitacijskega zapisnika dekanata Lipnice iz let 1739—1740. Vsi ti dokumenti se nahajajo v graškem škofijskem arhivu. Poleg dokaj obširnega uvoda (z angleškim povzetkom vred 50 strani) je knjiga opremljena tudi z indeksoma krajev in oseb. Obdobje, ki ga osvetljujejo gornji viri, sodi pri nas med najmanj proučene. Literarni in nacionalni vidiki, ki so bili v ospredju zanimanja starejših raziskovalcev, v tem času niso bili tako izraziti, da bi jih posebej pritegovali. Izjema so Valvazor in nekateri njegovi sodobniki. Pričakovati bi bilo, da bo več zanimanja za ta čas pri današnjih raziskovalcih, ki v skladu z evropskimi trendi, vsaj načelno kažejo več posluha za življenje in delo navadnih ljudi. Tudi tisti, ki se ukvarjajo z reformacijo, bi morali segati po tovrstnih virih. Članki in zlasti simpoziji v zadnjih letih pa nam kažejo, da temu ni tako. Zato je razkorak med splošnimi trditvami in govorico virov čedalje večji.

Enaka ali podobna vprašanja bi lahko postavili tudi nekaterim drugim strokam, umetnostni zgodovini in nenazadnje etnologiji. Kljub izjemam se še vedno velik del piscev zateka k tožbam o pomanjkanju virov. Tisti, ki žele raziskovati življenje in navade včerajšnjega dne, bi storili veliko boljše, če bi segli nazaj. Iz vizitacijskih zapisnikov zremo veliko o verski praksi, rojstvih, smrti, bratovščinah, ločenih, raznih drugih, za tisti čas asocialnih ljudeh, javnih grešnikih, konvertitih, o stanju cerkva in pokopališč, kar je eden najboljših pokazateljev gospodarskih in kulturnih razmer prebivalstva. Nerazumljivo je, da o cerkvi, ki je propadla v prejšnjem stoletju, ob restavracijskih posegih razpravljamo na način, ki je opravičljiv za prazgodovino, ne pa za